

EGYÉNI ÉS TÁRSAS TANULÁSI MÓDSZEREK VIZSGÁLATA EGY TOVÁBBKÉPZÉSI KURZUSBAN

Bevezetés

A továbbképzési kurzusokat ma már egyre több esetben távoktatásos formában szervezik. A távoktatás világszerte terjedő oktatási forma. Egyre nő azoknak a száma, akiknek már van közvetlen táv tanulási tapasztalata is. A rugalmas és kötetlen tanulási módszerek keresettsége növekszik, egyre népszerűbbé válnak. A tananyagok a hagyományos formában (nyomtatott anyagok, audio és video anyagok, vizuális segédletek) és elektronikus információ-hordozók formájában is elérhetők.

A képzés kezdetén gyakori a kérdés, hogy a tanulni szándékozó személy hogyan igyekszik majd megfelelni a képzés követelményeinek? Milyen területen vár segítséget a tutortól? Hogyan tud tanulni a rendelkezésére bocsátott tanulási segédletekből és a tananyagcsomagból? Van-e, lesz-e lehetősége csoporttársait kellő időn belül megismerni, hogy adott esetben tőlük is segítséget kérhessen egy-egy tanulási problémájának megoldásához? Hogyan segítik a tanulási folyamatot és az eredményességet a távoktatásban azok a technikai eszközök (pl. számítógép, Internet, telekommunikációs eszközök), amelyek szükségesek a kommunikációhoz?

Ehhez kapcsolódik az a tutori feladat, hogy a távoktatási kurzusok kidolgozása, előkészítése közben a tanulási szituációk megtervezésével is a megfelelő módon foglalkozni kell.

Monitoring a tanítási-tanulási folyamatban

A témakör rendszer szemléletű megközelítése szerint a bemenet (input) és a folyamatban zajló transzformációk (tanítás, tanulás) határozzák meg a kimenet (output) minőségét, esetünkben végső soron a tanítási-tanulási folyamat eredményességét.

A képző intézmény a lehető legjobb körülményeket teremti meg a folyamat **bemeneti szakaszában (input)**. A hallgatók a szakmai ismeretek mellett az eredményes egyéni tanulás módszereinek elsajátításához is segítséget kapnak a képző intézmény oktatóitól.

A **folyamat végén (output)** a képző intézmény a lehető legjobb eredményeket várja a hallgatóktól. Az ellenőrzéshez és az értékeléshez sokféle módszert (írásbeli és szóbeli egyaránt) alkalmaz.

Csak részben ismert a **transzformációs szakasz**. Nincs mindenre kiterjedő információnk arról, hogy a hallgató hogyan szervezi a tanulást, milyen technikai eszközöket használ, kiktől kér és kap segítséget stb. Egyfajta ellentmondás ez, mert

többet kellene tudnunk erről a szakasról, amely a teljes tanítási-tanulási folyamat eredményességét nagyon erősen befolyásolja.

A kutatási cél

A kiválasztott kutatási csoport hallgatói a konzultációkon találkoznak a ttorral. Minden konzultáció előtt jelentős egyéni munkát végeznek az aktuális tananyagrészt megismerésével, feldolgozásával, a szakirodalom feltárásával. A kontaktórákon a konzulens irányításával a részcsoporthoz, kis projektek újabb szempontokat kapnak az ismeretek újratanulásához, az elvi és gyakorlati részletek további feltárásához, valamint alkalmazásához. A hallgató mint a részcsoporthoz tagja a csoportosan végzett munka alapján halad a tanulásban, s ebben a folyamatban a saját munka mellett támaszkodhat a tutor hozzáértő segítségére éppúgy, mint a csoporttársakkal közösen feltárt és megerősített ismeretekre.

Ebben a kutatási munkában arra a kérdésre kerestem a választ, hogy

- a hallgató hogyan tud kapcsolatot teremteni a ttorral;
- hogyan tud kapcsolatot teremteni a csoporttársaival;
- milyen mértékben preferálja a korszerű információhordozókat;
- van-e igénye és lehetősége a digitális technikának a tanulásban történő alkalmazására;
- mennyire elterjedt a környezetében a számítógép és az Internet?
- milyen infokommunikációs csatornák működnek a csoportos tanulás keretein belül a tanulás eredményessége érdekében.

Kutatási módszer

A kutatási időszakban a kérdőíves információgyűjtés módszerét alkalmaztam. A kiválasztott továbbképzési kurzusban 108 hallgató töltötte ki a kérdőívet. A kérdőív 16 kérdést tartalmazott.

A kérdőív bemutatása, a válaszok értékelése

A transzformációs szakasz jobb megismerésére **kérdőíves adatgyűjtés**en alapuló vizsgálat történt a hallgatók által alkalmazott tanulási módszerekkel kapcsolatban. A kérdésekkel azt vizsgáltam, hogyan szervezik a hallgatók az egyéni tanulásukat, továbbá milyen spontán formái alakulnak ki a csoportos tanulás szervezésének. Vizsgáltam, hogy a hallgatók milyen kommunikációs eszközöket használnak, milyen a tanulási tevékenység rendszeressége, kiktől kérnek és kapnak segítséget tanulás közben stb.

Egybehangzó tapasztalatok szerint a hallgatók körében az **egyéni tanulás** mellett hamar kialakul a **közös tanulásra törekvés** is. Megjelenik az egymástól való tanulás igénye, majd pedig a csoportkohézió erősödése az erre irányuló önszerveződést és a módszereket is megteremti. A kérdőíves vizsgálatban erről is gyűjtöttem adatokat.

Az infokommunikációs környezet

A következő kérdéscsoport a tanulást segítő humán és eszköz jellegű kapcsolatok és szolgáltatások feltárása alkalmas. A távoktatás eszközzrendszerében fontos szerepe van az infokommunikációnak.

A kérdőíven 7 kérdés vonatkozott az infokommunikációs környezet egyes elemeinek 0–10 súlyokkal kifejezhető értékelésére. Lehetőség volt súlyozni, s ezzel véleményt kifejezni a konzultációkról, a könyvekről, jegyzetokről, az egyénileg felkutatott szakirodalom szerepéről, a hang- és videó anyagok fontosságáról, a tanárok és a csoporttársak együttműködésének a tanulás eredményességére gyakorolt hatásáról, valamint az Internetről mint információ-forrásról.

A válaszadók közül sokan jelölték magas (10-es) súllyal a tanár, a tankönyv és az Internet szerepét. Nagyon alacsonyra értékelték a hang- és videóanyagok szerepét, és feltűnően kis súlyokat kapott a konzultáció (itt a válaszhány is magas volt).

Adatokat kaptunk a (mobil)telefonon történő, tanulási célú kapcsolattartásról, amely jól működik mind a csoporttársak, mind pedig a konzulens irányában (csoporttárssal=78%, oktatóval=10%). A hallgatók igénybe veszik a hagyományos postai levelezést (csoporttárssal=39%, oktatóval=19%). A levélváltásnak egyre gyakoribb formája az Internet alapú elektronikus levelezés. Az e-mail nemcsak a hallgatók között alkalmas a kapcsolattartásra, hanem a konzulens és a hallgatók között is szó-kásos kommunikációs forma (csoporttárssal=70%, oktatóval=19%).

Egyéni tanulás és önellenőrzés

A kérdések egyik csoportja a kurzusban részt vevő hallgatók tanulási szokásaira, valamint arra vonatkozott, hogyan preferálják a különböző típusú információhordozókat, taneszközöket. Az egyik kérdés arra irányult, hogy a hallgató milyen felkészülési módszert tart jónak: a kisebb tanegységek rendszeres, folyamatos tanulását (A), vagy pedig a nagy egységek „rohamszerű” elsajátítását (B). A válaszok szerint A=70%, B=21%, VH válaszhány=9%.

A következő kérdés a ténylegesen alkalmazott tanulási stratégiára vonatkozott. A válaszok szerint (A=32%, B=13%, vegyesen=47%, VH=8%) van, aki a „kis lépések elve szerint” tanul eredményesebben. A kis egységek folyamatos megtanulása mellett egyéni módszerként alkalmazható a nagyobb egységek vizsgacentrikus megtanulása is. Az egyéni tanulásban ténylegesen követett tanulási módszer az elvi lehetőségek preferálásához képest árnyaltabb, mert a gyakorlatban sokkal változatosabb az előbb említett tanulási módszerek alkalmazása.

A tanulás közben felhasználható információforrások szerepére vonatkozó kérdésre 0 és 10 közötti súlyokat rendelhettek az egyes tanulási helyszínekhez és az ismeretforrások típusaihoz. Ebből a fejezetből említhető pl. a tutor és a csoporttársak szerepének vizsgálata.

Spontán szerveződések. A csoportos tanulás megjelenése

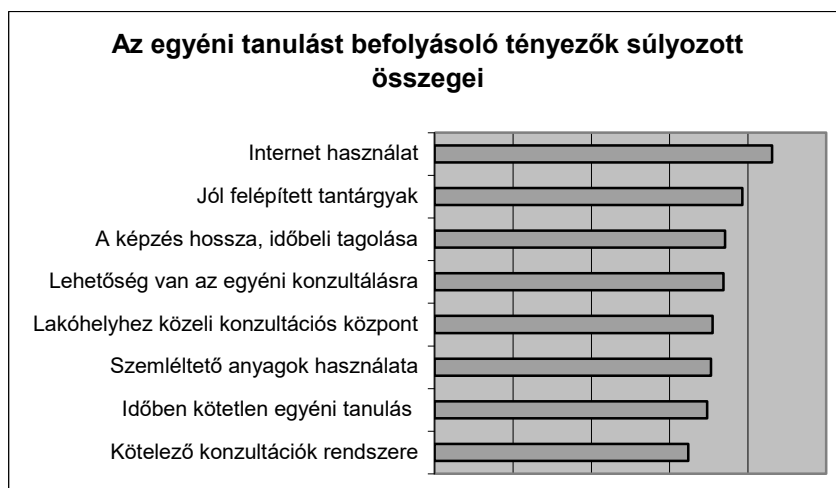
A képzés során a résztvevők rövid idő alatt felfedezik, hogy az eredményes tanulásához szükséges információ nagy része a saját csoporttárstól is „megszerezhető”. Az éppen szükséges jegyzetek, az otthoni feladatok megoldásai, a szervezéshez kapcsolódó aktuális információk, a fontos Internet címek a szervezett lehetőségeken túl spontán módon (célzatosan erre szóló szervezés nélkül) is sikeresen jutnak el a hallgatókhoz. A csoportkohézió erősödésével jellemző, hogy bizonyos számú csoporttárral és az oktatókkal mindenki állandó kapcsolatot tart. Az oktatókkal ez a személyes kapcsolat lassabban alakul ki, és a létrejövő kapcsolatok száma is kevesebb.

A tanulási folyamat eredményességének értékelése és önértékelése

A tanítási-tanulási folyamatban a transzformáció eredményességének mérésére általánosan alkalmazott forma az írásbeli felmérés (tantárgyi dolgozat) és a kollokvium (szóbeli felelet). A kérdőív egyik kérdésében arra vártunk választ, hogy a tudásfelmérésnek a különféle formái közül a hallgatók melyiket tartják a legjobbnak (a válaszokat 0–10 súlyok formájában kértük). A gyakoriságok szerint az „írásbeli/szóbeli/a 2 együtt” triád a 6-os súlynál szinte azonos gyakoriságokat mutat (7/6/9), de ezek a gyakoriságok nem magasak. Magas gyakoriságok vannak a 10-es, a 8-as és az 5-ös súlynál.

Néhány kiemelten fontos tényező értékelése

A felmérésben a hallgatók felkészítésére alkalmazott rendszer néhány további komponenséről is adatokat gyűjtöttünk. A hallgatók a vártnál kisebb súlyokkal értékelték több tényezőt, pl. az időben kötetlen tanulás lehetőségét, az egyéni konzultációk hasznosságát, a szemléltető anyagok szerepét, a kötelező konzultációk rendszerét. Feltűnően magas értékeket kaptunk az Internetes kommunikáció szerepére, fontosságára vonatkozóan.

1. ábra: Az egyéni tanulás eredményességére ható tényezők

Összegzés

A hallgatók változatos módon alkalmazzák a tanulás eredményességét növelő egyéni és csoportos tanulási módszereket. A képző intézménytől és az oktatóktól kapott lehetőségeket tovább bővítik a saját tanulási módszereikkel és támaszkodnak a társaikkal kialakítható tanulási környezet előnyeire is. A tanulás eredményessége szempontjából az Internet a kurzus szervezésében, valamint a tananyag tartalmak közlése és elérése szempontjából kiemelkedően fontos.

Irodalomjegyzék

Mágoriné dr. Huhn Á. – Herendi, I. 2006: *Tanulási szokások vizsgálata az SZTE JGYTK számítástechnika szakos levelező hallgatóinak körében*. PTE PMMK: Fizika, matematika, számítástechnika oktatók XXX. Konferenciája.